

Interdisciplinair: hoe dan?

Van toverwoord naar toewijding

Interdisciplinariteit doet het altijd goed in beursaanvragen, artikelen en strategische plannen, maar wat betekent het in de praktijk? *Resource* vroeg twee onderzoekers hoe zij samenwerken met andere disciplines, wat ervoor nodig is en wat het oplevert.

Tekst Stijn Schreven

‘**T**oen ik twintig jaar geleden bij WUR kwam, werd er vooral in hokjes gewerkt’, vertelt Rutgerd Boelens (Water Resources Management). ‘Men werkte wel aan gedeelde vraagstukken maar in een eigen wereld van aannames en methodes, zonder integratie.’ Boelens onderzoekt de interactie tussen waterbeheer, technologische interventies en sociale rechtvaardigheid. ‘Wat een dam met een rivier doet, is een complexe vraag. Het gaat om natuur, vissers, boeren, lokale bevolking, cultuur, economie en beleid. Als je de rivier wilt begrijpen, moet je samenwerken met mensen buiten je expertise.’

Ook voor ecooloog Lisa Becking (Aquacultuur en Visserij) is dat verder kijken dan je eigen terrein van belang. Ze leidt een Interdisciplinary Research and Education Fund (INREF)-project dat een balans zoekt tussen toerisme en het behoud van mariene natuurparken zoals koraalriffen (INREEF). Bij het project zijn alfa- en bèta-wetenschappers, non-profitorganisaties (ngo’s), lokale dorpsleiders en beleidsmakers betrokken. ‘Een natuurpark is een sociaalecologisch systeem, dat boven en onder water is verbonden’, aldus Becking. ‘Vanuit één

discipline kom je niet tot een volledige oplossing. Je krijgt maar een deel van het beeld en die deeloplossing kan zelfs schadelijk zijn.’ Veel Wageningse onderwerpen vereisen een aanpak van verschillende kanten: de transitie naar duurzame landbouw, het bereiken van gezonde eetpatronen. ‘Finding answers together’ is niet voor niets het devies bij WUR – maar hoe kom je verder dan mooie woorden?

Nieuwe wetenschap

Om interdisciplinair te werken, moet je volgens Boelens een aantal randvoorwaarden stellen. Als eerste is dat erkennen dat de verschillende kennissystemen gelijkwaardig zijn. In zijn projecten Riverhood en River Commons (INREF) werkt Boelens samen met inheemse en lokale groepen, boeren, ngo’s, overheden en wetenschappers, elk met hun eigen deskundigheid. ‘Wetenschappers kijken soms neer op andere vormen van kennis’, aldus de onderzoeker. ‘Wij stellen als voorwaarde voor samenwerken dat mensen openstaan voor andere kennisvormen. Daarvoor organiseren we trainingen, discussies en permanente wetenschappelijke zelfreflectie.’

Bovendien moeten experts een stukje van hun eigen macht, methoden en gemak afstaan om tot integratie met andere disciplines te komen, aldus Boelens. ‘Je vormt immers een nieuwe wetenschap met nieuwe manieren van denken en onderzoek.’

Dashboard

Die integratie gaat niet vanzelf. Becking en Boelens hebben er constructies voor bedacht. De promovendi in hun projecten worden door drie of vier promotoren uit verschillende disciplines begeleid, waarbij minstens één

‘Vanuit één discipline kom je niet tot een volledige oplossing’

van hen uit het land van onderzoek komt. Bij Beckings INREEF gaat het bijvoorbeeld om twee promotoren bij wie uit de bètahoek een econoom of socioloog als derde aanschuift. ‘Zeker bij het opstellen van de onderzoeksvraag kan die persoon kritisch kijken naar de samenhang met andere promovendi.’

Inhoudelijk dwingt het project van Becking integratie af via het ‘dashboard’: een mengpaneel dat de onderzoekers met betrokken partijen maken voor het beheer van marie-natuurparken: wat gebeurt er met het rif als toerisme toeneemt door meer hotels? Waar gaat het afval heen? Het samen bouwen van het dashboard vereist dat de onderzoekers en de professionals in het veld met elkaar blijven praten en resultaten combineren, aldus Becking.

Boelens’ projecten kijken via vier kaders naar rivieren: de rivier als eco-maatschappij, als territorium, als rechtspersoon en als maatschappelijke beweging. ‘Die kaders overstijgen de disciplines en vragen om een gezamenlijke focus.’ Daarnaast werken de projectpartners samen in vier River Labs om tot lokale oplossingen te komen.

Filmfestival

Als de structuur eenmaal staat, is het tijd dat de deelnemers elkaar leren kennen. Becking bereidde een maand voor van kennismaking in Wageningen voor de veertien promovendi uit Indonesië en Caribisch Nederland. Ieder een heeft sterk uiteenlopende professionele achtergronden en brengt eigen ervaring uit het veld mee, vanuit het werk bij lokale ngo’s of universiteiten. ‘Als team hebben we het bijna als de coördinatie van een vak benaderd: je hebt er net zoveel tijd en overgave voor nodig.’ Na excursies,

workshops en werken aan PhD-voorstellen, sloot de maand af met een filmfestival van zelfgemaakte videopitches. Ook at de groep vaak samen. Becking: ‘Eten brengt mensen samen, het geeft een band.’ De maand schiep sterk onderling vertrouwen en begrip, zag Becking. ‘Er waren levendige discussies, veel energie en plezier.’

Lange termijn

Ook Boelens benadrukt hoe belangrijk het is om de tijd te nemen wederzijds vertrouwen op te bouwen. In 2008 richtte hij de Water Justice Alliance op: organisaties, universiteiten en bedrijven die samen onderzoek doen naar waterrechten. ‘Je denkt niet in termen van vier tot vijf jaar maar op lange termijn.’ Voor elk nieuw project bouwt hij een netwerk rondom vaste partners in de alliantie, in plaats van telkens nieuwe partners te zoeken.

Als het vertrouwen er eenmaal is, kan een interdisciplinair project een wereld van verschil maken. Boelens blikt terug op een project over waterconflicten in de Andes. Lokale bevolking en natuur trekken vaak aan het kortste eind, terwijl grote land- en mijnbouwbedrijven stug doorgaan met grondwaterextractie. ‘Ons onderzoek zocht expliciet de integratie van wetenschap en lokale kennis van groepen die niet gehoord werden, zoals inheemse groepen, vrouwen en kleine boeren’, legt hij uit. De lokale waterverbruikers kregen meer kennis over waterrechten door de wetenschappers en andersom. ‘Daarmee kunnen waterconflicten eerlijker worden opgelost.’ ■

Promovendi van de Riverhood- en de River Commons-projecten in gesprek met boerenfamilies aan de Geleenbeek over rivierrestauratie. • Foto Rutgerd Boelens